

Drama i fjæra – krim og litt mystikk for ungdom

Bokanmeldelse av Roald Larsen

«Diamantgåsa» er ei skjønnlitterær krimbok for ungdom og har sin tematikk fra ei lita øy i Nord-Norge. Boka inneholder dramatiske hendelser med innslag av overnaturlige trekk. For de som liker action, er det bare å hive seg rundt og skaffe seg denne spenningsfylte boka.

I en alder av 77 år (!) debuterer en dyrøyværing med denne ungdomsboka. Så sen debut er jo ikke en hverdagshendelse eller «mot normalt», som det heter i den kjente revymonologen fra 1954, hvor Leif Juster harselerer over og udødeliggjorde normalbegrepet for en hel generasjon nordmenn. Denne skjønnlitterære debutanten heter Tom Tiller. Men vent litt, sier du, kanskje, kjære leser, er det ikke den internasjonalt kjente pedagogen og forskeren jeg nå skriver om? Jo, det er det. Men Tom Tiller som fiksjonsforfatter – det er vel heller ikke «mot normalt»? Tja. I 2008 anmeldte jeg Tillers bok «Ti tanker om skolen» der de ti tankene var preget av visjonene og imaginasjonene for en ny og bedre pedagogisk praksis. En gjenganger i denne boka var tankene om en skole som brukte kraft og energi på å lære i hverdagen og der lærere og ledere tok et nytt skritt i retning av forskende praktikere. Publikasjonen til Tiller den gang var i utgangspunktet ei sakprosabok. En god del tekster som publiseres innenfor denne sjangeren oppfyller tradisjonelle sjangerkonvensjoner, og er dermed sjangermessig ukompliserte å plassere. Likevel har sjangerutviklingen i dag ført til at en del tekster som omhandler forskning, har trekk fra flere sjangre. Forfattere som bevisst blander fiksjon og virkelighet setter leseren på prøve, og kan utfordre de gitte sjangerkonvensjonene. I Tillers bok fra 2008 så jeg ut fra det han skrev, at han fant den litterære sakprostilen mest adekvat for sin uttrykksmåte, og at han ikke ønsket å skrive en mer funksjonelt sakpreget tekst. Det jeg la spesielt merke til, var at teksten i hans bok inneholdt trekk fra flere sjangre (som han behersket godt), med tydelige innslag av fiksjon. Så overrasket over at Tiller nå har skrevet ei skjønnlitterær bok? Tja igjen. Selv om det likevel ikke er noen helt opplagt overgang for en faglitterær forfatter, så er det nesten «mot normalt», tatt i betraktning forfatterens kompetanse om de ulike sjangrer.

Hva handler så «Diamantgåsa om? Boka beskriver en dramatisk kamp mellom fire ungdommer og en internasjonal kriminell bande, hvor arenaen for det hele er lagt til fjæresteinene. En dag hovedkarakteren Tage går på sin faste skolevei langs fjæra, finner han ei diamantgåsa som inneholder diamanter og smaragder. Det er der, i området mellom Kattbergan og Kjerringstien at dramatikken starter. Da han plukker opp gjenstanden, fører det til at han setter seg selv og bestevennene Svein, Dag og Anna i stor fare. Tage føler på dette ansvaret, men samtidig minner han dem om at de sammen er mye sterkere enn de selv tror, ikke minst fordi det er jo de som kjenner hjemplassen, gjemmestedene, tunnelene, hulene, de hemmelige rommene på låvene og i naustene. Det blir en kamp på liv og død, og alt håp synes å være ute. Da dukker det opp et mystisk vesen, ei pen jente med krøller. Hun viser seg å være en hjelper, som blant annet hjelper Tage med å utvikle et smaragdsvæp. Men vil denne hjelpen være nok når overmakten er så stor? Det får vi vite i løpet av boka. Fjæra er møtet mellom elementene, og der kan alt hende.

Teksten låner noen trekk fra fantasy eller fantastisk litteratur, en litterær sjanger som blant annet bruker overnaturlige fenomener som en naturlig del av handlinga. I denne boka berøres temaer

som sanndrømt (når man har drømmer som går i oppfyllelse) eller klarlukt (når man f.eks. lukter honning som fysisk ikke er der). Første kapittel i boka lager en åpning som fanger leseren. Snart er vi midt i handlinga – der hovedkarakteren/helten og stedet for handlinga blir introdusert, og hvor helten blir sendt ut på oppdrag i en kamp mellom det gode og det onde. Hensikten med en slik tekst er å fortelle, underholde, fantasere, bevege og å påvirke. Forfatteren bruker i hovedsak en 3. personsynsvinkel der fortelleren står utenfor og refererer det som skjer. Noen passasjer i boka henvender seg mer til en voksen leser. Henvendelsene til voksne lesere kommer særlig til uttrykk når Tage åtte år senere ser tilbake på de skumle hendelsene som hendte på hjemstedet sitt.

Bak den ytre spenningen er dette ei bok om tillit og internasjonalt fellesskap. Tiller skriver underholdende samtidig som han tar tak i utfordringer ungdommer kan møte hver dag: mobbing, konflikter og klima. Vennskapet mellom ungdommene og Tages omsorg for lillesøstera Ida, er likevel det som huskes best etter at boka er lukket igjen. Tom Tiller har levert en ungdomsroman som både underholder og berører.

Gjennom sin lange erfaring fra skolen og gjennom en av sine nåværende roller som bestefar kjenner Tiller godt til ungdom på samme alder som karakterene i boka. Forfatteren hadde selv, som hovedkarakteren Tage, en spennende skolevei langs fjæra. Som liten gutt, nær det store havet, gjorde den lokale fortellerkulturen sterkt inntrykk på han. Nervepirrende krigshistorier i skjulte huler og tunneler, skumle spøkelsesfortellinger og troen på okkulte skapninger var en del av denne kulturen.

BOK

Tom Tiller:

«Diamantgåsa»

Tegning forside: Theis Tiller Steensrud

Tegning bakside: Ildri Tiller Steensrud (8 år)

Forlaget Horisont 2022